

Asia

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi vuoteen 2030 ulottuvan ”Polku digitaaliselle vuosikymmenelle”-ohjelman perustamisesta (COM) 2021/574 final

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Vuoden 2020 lokakuussa Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota julkaisemaan tiedonannon niin kutsutusta digitaalisesta kompassista, joka asettaisi konkreettisia digitalisaatiotavoitteita Euroopan unionille vuoteen 2030. Komissio julkaisi 9.3.2021 tiedonannon digitaalisesta kompassista - 2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten, COM(2021) 118 final.

Tiedonannon pohjalta komissio antoi 15.9.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi vuoteen 2030 ulottuvan ”Polku digitaaliselle vuosikymmenelle”-ohjelman perustamisesta, COM(2021) 574 final.

Suomen kanta

Suomen kantoja komission tiedonantoon digitaalisesta kompassista on käsitelty E-kirjeessä 48/2021 vp sekä E-kirjeessä 24/2020 vp, joka koski komission tiedonantoa Euroopan digitaalisesta tulevaisuudesta (COM(2020) 67 final), Euroopan datastrategiasta (COM(2020) 66 final) ja komission valkoista kirjaa tekoälystä (COM(2020) 65 final).

Suomi on pitänyt hyvänä, että komissio tarkastelee digitalisaatiota horisontaalisti ja, että digitaaliselle kehitykselle asetetaan kunnianhimoisia tavoitteita, jotka kuitenkin joustavat huomioiden kulloisenkin jäsenvaltion lähtötilanteen. Kaikessa digitaalisessa kehityksessä pitää huolehtia eurooppalaisten arvojen, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien toteutumisesta, kiinnittää huomiota tietoturvaan ja kunnioittaa kuluttajan- ja tietosuojaa. Tavoitteena tulee olla kaikkien yhdenvertaisuus ja yhdenvertainen osallistuminen digitaaliseen muutokseen. Suomi on pitänyt tärkeänä edistää digitaalisia perustaitoja ja digitaalista osaamista läpi koko yhteiskunnan ja ihmisen elinkaaren. Erityistä huomioita tulee kiinnittää kansalaisiin, joiden digitaaliset valmiudet ovat muita heikkomat. Suomi katsoo, että jatkuvan oppimisen edistäminen on tärkeää, ja koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen tulee investoida. Lisäksi huippuosaamisen kehittäminen on tärkeää. Suomi on myös korostanut digitaalisten sisämarkkinoiden merkitystä ja digitavoitteiden kytkemistä osaksi vihreän siirtymän tavoitteita.

Euroopan teknologinen kilpailukyky perustuu digitaaliselle kehitykselle, innovaatioille, osaamiselle ja toimiville sisämarkkinoille. Suomi korostaa, että digitaalista siirtymää

tulee edistää kokonaisvaltaisilla investoinneilla digitaalisen siirtymän mahdollistavaan innovatiiviseen teknologiaan ja osaamiseen. Digitaalisuuden ja datan hallinnan systemaattinen kehittäminen ovat perusedellytyksiä myös yhteiskunnan vähähiilisyystavoitteessa (ns. kaksoissiirtymä).

Digitaalista murrosta ja siihen vastaavia keskeisiä toimia on tarkasteltava yhteiskunnan läpileikkaavana, integroituna kokonaisuutena ja Euroopan teollisuuden keskeisenä kilpailukykytekijänä sekä myös väestön hyvinvoinnin perustekijänä.

Ohjelman tavoitteet

Ohjelmaehdotuksen osalta Suomi pitää hyvänä, että EU asettaa sitovat, selkeät ja priorisoidut tavoitteet digitalisaatiokehitykselle ja että se myös seuraa tavoitteiden toteutumista säännöllisesti ja tehokkaasti. Pääosin Suomi voi tukea ohjelman tavoitteita ja pitää niitä oikeansuuntaisina.

Digitalisaation lähtötaso eri jäsenvaltioissa vaihtelee. Koko EU:n mittakaavassa tavoitteita voi pitää riittävän kunnianhimoisia, vaikka edistyneiden maiden, kuten Suomi, osalta tavoitteet on osin jo lähes saavutettu. On tärkeää katsoa, että kaikilla jäsenvaltioilla on tasapuoliset mahdollisuudet edetä omista lähtökohdistaan digitalisaatiossa, sillä tämä hyödyttää koko EU:ta.

Merkittävä osa ohjelmaehdotuksen tavoitteista liittyy yritysten toiminnan digitalisointiin ja kehittämiseen digitaalisia teknologioita käyttöönottamalla. Suomi suhtautuu näihin tavoitteisiin positiivisesti, mutta katsoo, että huomiota on lisäksi kiinnitettävä erityisesti sisämarkkinoiden toimivuuteen, jotta eurooppalaisten yritysten toimintaedellytyksiä EU:n alueella voidaan parantaa.

EU:n on lisättävä panostuksiaan huipputeknologioihin kuten 5/6G, tekoäly ja kvanttilaskenta ja tavoiteltava johtajuutta uusien teknologioiden saralla. Huipputeknologioiden kehityksen tulisi näkyä myös mittaristossa. Investointien osalta Suomi pitää tärkeänä, että EU:n tutkimus- ja innovaatiopanostuksia kohdennetaan tukemaan päätöksessä esitettyjä digitavoitteita. Digitaalisia infrastruktuureja koskevia tavoitteita tulee kehittää niin, että ne tukevat yhteentoimivia ekosysteemejä.

Ohjelmaehdotuksen tavoitteilla pyritään myös EU:n strategisen autonomian edellytysten vahvistamiseen etenkin puolijohteiden ja mikrosirujen osalta. Strategisten riippuvuuksien säännöllinen tarkastelu ja niihin liittyvien riskien seuranta tukee Suomen edellyttämää kokonaisvaltaisesti EU:n kilpailukykyä vahvistavaa lähestymistapaa. Riippuvuuksien arviointi parantaa mahdollisuuksia käyttää tarkoituksenmukaisimpia politiikkatoimia, joilla vahvistetaan EU:n avoimeen yhteistyöhön ja markkinoihin perustuvaa strategista autonomiaa.

Suomi suhtautuu positiivisesti EU:n tavoitteeseen turvata kriittisten teknologioiden saatavuus, mutta katsoo tärkeäksi korostaa, että tehokkaasti toimivat EU:n sisämarkkinat sekä avoin ja sääntöpohjainen kauppapolitiikka ovat huoltovarmuuden tärkeimpiä mahdollistajia. Suomi pitää erityisen tärkeänä, että strategisen autonomian ja omavaraisuuden vahvistamisella ei aiheuteta markkinahäiriöitä. Tuettavien hankkeiden pitää olla kunnianhimoisia ja riskialttiita tutkimus- ja kehityshankkeita. Suomi ajaa EU:n kriisinsietokyvyn kehittämistä tavalla, joka edistää talouden uudistumista sekä turvaa tasapuoliset toimintaolosuhteet EU:n markkinoilla.

Suomi kiinnittää huomiota datan merkitykseen osana tavoitteiden toteutumista ja tarpeeseen kehittää tavoitteita siten, että ne ohjaavat eurooppalaista datasääntelyä mahdollistavaan suuntaan sekä edistävät datan löydettävyyttä, saavutettavuutta, yhteentoimivuutta ja uudelleenkäyttöä (nk. FAIR-periaatteet). Yhteentoimivuutta tulee edistää kaikilla tasoilla (oikeudellinen, organisatorinen, semanttinen, tekninen). Tarvitaan merkittäviä panostuksia EU:n datatalouteen, jotta mahdollistetaan datan jakaminen ja käyttö sekä kehitetään datan hyödyntämisen ja liikkuvuuden vaatima infrastruktuuri (ml. sääntö- ja sopimusjärjestelyt) eri sektoreita yhdistävällä tavalla. Ilman näitä toimia EU ei voi kehittyä kilpailukykyiseksi huipputeknologioiden kuten tekoälyn tai kvanttilaskennan aloilla. Erityisesti pk-yritysten pääsyä datamarkkinoille tulee edistää. Lisäksi on tärkeää jatkaa panostuksia datan laatuun.

Suomi tukee ohjelman perusdigitaalioihin liittyvää 80% tavoitetta ja pitää tärkeänä myös seurata ICT-asiantuntijoiden määrällistä tavoitetta. ICT-alan osaamistavoitetta tulisi kuitenkin tarkastella laajasti digiosaamisena ja ottaa huomioon, että Euroopassa on huutava pula huippuosaajista esim. datatalouden ja tekoälyn osalta. Lisäksi on tarpeen huomioida tarve lisätä osaamista laajasti työelämässä kuten sote-alalla tai eri asiantuntijatehtävissä. Pk-yritysten osaamistarpeiden kehittämisessä tulee keskittyä sekä perustaitojen takaamiseen, että huippuosaamiseen ja liiketoiminnan uudistamiseen

Komission ehdotuksen mukaan 100 % tärkeimmistä julkisista palveluista tulisi olla saatavissa digitaalisesti vuoteen 2030 mennessä. Ehdotuksessa ei kuitenkaan kuvailta tai yksilöidä tärkeitä julkisia palveluja. Suomi katsoo, että jatkovalmistelussa on täsmennettävä, mitä ovat päätösehdotuksessa tarkoitettut tärkeimmät julkiset palvelut, jotta jäsenmaiden julkisen sektorin digitalisaatiokehitystä voidaan edistää ja seurata yhdenmukaisesti. Digitaalisten palveluiden rinnalla on eräiltä osin mahdollistettava fyysinen asiointi niille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluita. Julkisen sektorin digitalisaatiotavoitteissa tulisi huomioida myös yrityksille ja yhteisöille suunnatut palvelut.

Ohjelmaehdotus ei sisällä konkreettisia vihreään siirtymään liittyviä tavoitteita. Jatkotyössä ohjelmaehdotuksen ja vihreän siirtymän strategian tavoitteiden yhteys tulisi huomioida nykyistä tiiviimmin. Digitalisaation hyödyntäminen on keino ilmastotavoitteisiin pääsemiseksi. Tämän lisäksi on tärkeää, että ICT-alan omaa energiankulutusta vähennetään ja alan hiilijalanjälkeen kiinnitetään huomiota esimerkiksi lisäämällä ohjelmaan tavoite digitaalisten infrastruktuurien jalanjäljen pienentämiselle.

Ohjelman seuranta ja raportointi

Suomi tukee kansallisten strategisten etenemissuunnitelmien laatimista ja pitää niitä hyvinä työkaluina EU-maiden kehityksen seurannassa ja läpinäkyvyyden lisäämisessä. Suomi pitää tärkeänä, ettei vuosittainen raportointimalli jarruta etenemistä maissa, joissa ollaan esitettyjen tavoitteiden valossa jo varsin pitkällä.

Suomi kiinnittää huomiota myös komissiolle esitettyyn rooliin jäsenmaiden ohjaamisessa ja ohjelman mukaisiin tavoitteisiin pääsemisessä. Komissiolle annettavaa roolia tulee arvioida jatkovalmistelussa, ja sen tulee olla tarkoituksenmukainen ja oikeasuhtainen ohjelman tavoitteisiin nähden. On epäselvää, pyritäänkö komission päätösehdotuksella viemään komission suosituksia jäsenmaita sitovaan suuntaan. Myös ehdotetun menettelyn hallinnollista raskautta, kuten tiukat määräajat jäsenvaltioille sekä ehdotetun vuoropuhelun sisältö, tulee vielä päätösehdotuksen jatkovalmistelussa selvittää.

Komissio tulee seurannassa hyödyntämään jo vakiintuneista DESI-indikaattoreita. Suomi kiinnittää huomiota raportoitavien indikaattoreiden määrään, joka on jo lisääntynyt mm. elpymissuunnitelmien raportointivelvoitteiden myötä ja pitää indikaattoreiden priorisointia ja yhtenäistämistä tärkeänä päällekkäisen tiedonkeruun välttämiseksi. DESI-indikaattoreita tulee myös jatkuvasti kehittää siten, että ne kuvaavat selkeästi ohjelman tavoitteiden kannalta merkityksellistä toimintaa.

Monikansalliset hankkeet

Suomi pitää tärkeänä jäsenmaiden välistä yhteistyötä tavoitteisiin pääsemiseksi. Komission ehdotuksessa pyritään edistämään usean maan yhteisten hankkeiden toteuttamista ja tätä varten komissio ehdottaa säädöksiä, joiden perustella voitaisiin perustaa eurooppalaisia digitaali-infrastruktuurikonsortioita nk. EDIC:ejä (European Digital Infrastructure Consortium).

EDIC:ien perustamista koskevat artikkelit on pitkälti kopioitu eurooppalaista tutkimusinfrastruktuurikonsortiota (ERIC) koskevasta neuvoston asetuksesta (EY/723/2009), jolla luotiin yhtenäisten toimintaperiaatteet tutkimusinfrastruktuurikonsortion oikeushenkilöaseman järjestämiseksi. Valtioneuvoston kantoja asetusehdotukseen on käsitelty U-kirjelmässä 54/2008 vp.

Suomi pitää tärkeänä, että EDIC:eistä säädettäessä huomioidaan ERIC:eistä saadut kokemukset. Lisäksi tulee vielä tarkemmin arvioida, millä edellytyksillä EDIC:jä voidaan pitää arvonlisäverosta ja valmisteverosta vapautettuina kansainvälisinä järjestöinä. Suomi korostaa myös sitä, että uusia yhteistyömalleja ja rakenteita luotaessa tulisi pyrkiä välttämään päällekkäisyyksiä.

Kansalaisyhteiskunnan ja yritysten osallistuminen

Suomi pitää EU:n digitalisaatiotavoitteiden saavuttamisen kannalta erityisen tärkeänä yritysten ja kansalaisyhteiskunnan aktiivista osallistamista ohjelman toteuttamiseen sekä näkee yrityksillä ja kansalaisyhteiskunnalla olevan myös merkittävä rooli tavoitteiden suuntaamisessa, mikä tulisi huomioida päätöstä implementoitaessa sekä ohjelman seurannassa.

Pääasiallinen sisältö:

Päätöksellä perustetaan monivuotinen ohjelma ”polku digitaaliseen vuosikymmenelle”. Ohjelma sisältää keskeisimmät digitalisaatiotavoitteet EU:lle tälle vuosikymmenelle. Siinä määritellään selkeä suunta EU:n digitaaliseen muutokseen, pyritään parantamaan unionin instituutioiden välistä yhteistyötä sekä varmistamaan digitalisaatiokehityksen seurannan yhdenmukaisuus, vertailtavuus ja paikkansapitävyys unionissa. Päätöksellä luodaan myös viitekehys monikansallisille yhteistyöprojekteille.

Ohjelman tavoitteet

Ohjelman tavoitteena on edistää ihmiskeskeistä, osallistavaa ja turvallista toimintaympäristöä, jossa digitaaliset teknologiat ja palvelut noudattavat EU:n periaatteita ja arvoja. Tavoitteena on vahvistaa jäsenvaltioiden kestävyttä ja vähentää digitaalista eriarvoisuutta taitoja, kyvykkyyksiä ja koulutusta edistämällä. Ohjelmalla tavoitellaan myös digitaalista suvereniteettiä panostamalla turvallisiin, saavutettaviin ja massadatan käsittelyyn kykeneviin verkkoihin, jotka vahvistavat EU:n kilpailukykyä, yritysten liiketoimintaedellytyksiä ja kykyä innovoida. Ohjelma edistäisi datataloutta ja

reilua pääsyä dataan sekä varmistaisi kaikkien pääsyn digitaalisiin julkisiin ja terveys- ja sosiaalipalveluihin. Ohjelmalla halutaan myös varmistaa ICT-alan kestävyys ja energiatehokkuus sekä alan panostus vihreään siirtymään ja kiertotalouteen.

Ohjelma pyrkii lisäämään synergioita jo hyväksytyjen ohjelmien ja rahoitusinstrumenttien välillä sekä varmistamaan, että kansalliset toimenpiteet digitalisaation edistämiseksi vievät kehitystä yhtenäiseen suuntaan Unionissa.

Päätösehdotuksessa EU:n digitalisaatiokehitykselle annetaan seuraavat tavoitteet:

- Vähintään 80 prosentilla 16–74-vuotiaista on vähintään perustason digitaidot;
- Työssä on vähintään 20 miljoonaa tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijaa, joista nykyistä suurempi osa on naisia;
- Kaikilla eurooppalaisilla kotitalouksilla on mahdollisuus gigabittiyhteyteen ja 5G-verkko kattaa kaikki asutut alueet;
- Huipputaso kestävien puoliyohteiden tuotanto EU:ssa muodostaa vähintään 20 prosenttia koko maailman tuotannon arvosta;
- Unionissa on käytössä vähintään 10 000 ilmastoneutraalia erittäin tietoturvallista verkon reunasolmua siten, että yrityksille taataan sijainnista riippumatta viiveeltään lyhyiden (muutama millisekunti) datapalvelujen saanti;
- Vuoteen 2025 mennessä Euroopalla on ensimmäinen oma kvanttietokone, jolla luodaan edellytykset sille, että Eurooppa on kvanttikapasiteetiltaan etujoukoissa vuoteen 2030 mennessä;
- Vähintään 75 prosenttia unionin yrityksistä käyttää pilvipalveluja, massadataa tai tekoälyä;
- Digitaalitekniikan käyttöaste on vähintään perustaso yli 90 prosentissa eurooppalaisista pienistä ja keskisuurista yrityksistä (pk-yrityksistä);
- Unioni lisää innovatiivisten scaleup-yritysten määrää ja parantaa niiden rahoitusmahdollisuuksia, mikä vähintään kaksinkertaistaa niin sanottujen yksisarvisten määrän;
- Kaikki tärkeimmät julkiset palvelut ovat unionin kansalaisten ja yritysten käytettävissä verkossa;
- Kaikilla unionin kansalaisilla on pääsy potilastietoihinsa (sähköiset terveystiedot);
- Vähintään 80 prosenttia unionin kansalaisista käyttää digitaalista tunnistusratkaisua.

Tavoitteiden seuranta ja tavoitteista raportointi

Ehdotuksen mukaan komissio seuraisi jatkossa digitalisaatiokehitystä laajasti. Se laatisi jäsenmailta saatavien tietojen pohjalta vuosittaisen EU:n digitaalisen vuosikymmenen tilaa kuvaavan kertomuksen sekä liittäisi siihen komission vuosittain julkaiseman DESI-indeksin tiedot (digitaalitalouden ja –yhteiskunnan indeksi). Kertomus toimitettaisiin neuvostolle ja Euroopan parlamentille.

Kertomuksessa komissio arvioisi unionin digitaalisen siirtymisen edistymistä ohjelmaesityksen konkreettisten tavoitteiden ja yleisten tavoitteiden pohjalta. Komissio voi ehdottaa jäsenvaltioiden toteutettavaksi toimia aloilla, joilla ohjelman tavoitteita ei ole saavutettu. Ehdotukset voivat koskea esimerkiksi toimia, joilla on rajat ylittävää merkitystä tai jotka eivät ole johdonmukaisia hyväksytyjen politiikkojen kannalta. Kertomuksessa komissio voi myös ehdottaa unionin tasolla uusia politiikkalinjauksia tai toimenpiteitä. Komission tulisi pyrkiä ennen kertomuksen julkaisua tiedottamaan jäsenvaltioille kertomuksen sisällöstä.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi laatia omat digitaalista vuosikymmentä koskevat kansalliset strategiset etenemissuunnitelmat ja toimittaa ne puoli vuotta ohjelmapäätöksen voimaantulon jälkeen komissiolle. Kansallisten etenemissuunnitelmien tulee tukea ohjelman tavoitteita ja sisältää tiedot mm. kansallisista tavoitteista, niihin liittyvistä kehityspoluista, arviot toimenpiteiden vaikuttavuudesta sekä niihin käytetyistä investoinneista.

Komission ja jäsenmaiden välistä dialogia käytäisiin ohjelman ohjelmakomiteassa, jona toimisi viestintäkomitea. Yhteistyön myös sidosryhmien kanssa tulisi olla tiivistä, mutta tähän ei ehdoteta mitään uusia rakenteita.

Ehdotuksen mukaan kaksi kuukautta komission vuosikertomuksen julkaisemisen jälkeen jäsenvaltioiden ja komission on pyrittävä keskustelemaan kertomuksen eri ehdotuksista. Viisi kuukautta kertomuksen julkaisemisen jälkeen jäsenvaltion on toimitettava komissiolle muutosehdotuksensa, joita se aikoo tehdä komission kertomuksen perusteella kansalliseen strategiseen etenemissuunnitelmaan. Jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle kirjallisesti myös, mikäli se ei näe tarvetta toimenpiteille.

Komissio arvioi vuosittain EU:n digitalisaation tilaa kuvaavan kertomuksen yhteydessä digitalisaation kehitystä jäsenmaissa ja se voi antaa jäsenmaille suosituksia korjaaviksi tai lisätoimenpiteiksi, joilla jäsenmaat saavuttaisivat ohjelman mukaiset tavoitteet. Jos jäsenvaltio ei mukauta kansallista strategista etenemissuunnitelmaansa komission vuosittaisessa kertomuksessa ehdotetun mukaisesti ilman riittäviä perusteluja, komissio voi antaa jäsenvaltiolle suosituksen.

Jäsenvaltion on suhtauduttava komission suosituksiin vakavasti ja tehtävä tarvittavat mukautukset kansalliseen strategiseen etenemissuunnitelmaansa kolmen kuukauden kuluessa. Jos jäsenvaltio katsoo, ettei mukautuksia kansalliseen etenemissuunnitelmaan suosituksen pohjalta tehdä, sen tulee kolmen kuukauden kuluessa suosituksen antamisesta kertoa komissiolle kirjalliset ja julkiset perustelut päätökselleen. Jos komissio toteaa, että kansalliset toimenpiteet ovat riittämättömiä ja vaarantavat ohjelmassa asetettujen tavoitteiden oikea-aikaisen saavuttamisen, se voi ehdottaa tarvittaessa toimenpiteitä ja käyttää perussopimusten mukaista toimivaltaansa varmistaakseen tavoitteiden saavuttamisen. Mikäli jäsenvaltio ei noudata komission suosituksia, komissio voi ryhtyä perussopimusten mukaisten toimivaltuuksiensa mukaisesti toimiin tilanteen korjaamiseksi. Jos suositusten noudattamatta jättäminen jatkuu useita vuosia, komissio voi käynnistää kohdennetun vuoropuhelun kysymyksessä olevan jäsenvaltion kanssa ja ilmoittaa tästä Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Komissio ilmoittaa antamistaan suosituksista neuvostolle ja Euroopan parlamentille.

Monikansalliset hankkeet

Vuoden 2030 digitavoitteisiin pääsyä pyritään päätösehdotuksessa varmistamaan myös monikansallisten hankkeiden avulla. Päätöksen liitteenä on indikaatiivinen lista aloista, joille monikansallisia hankkeita voidaan perustaa. Komissio voi tehdä aloitteen monikansallisesta hankkeesta ja kutsua jäsenmaita osallistumaan näihin.

Monikansallisten hankkeiden tavoitteena on parantaa jäsenvaltioiden ja unionin yhteistyötä digitaalitavoitteiden saavuttamisessa, vahvistaa unionin osaamista ja kilpailukykyä kriittisissä teknologioissa, tuotteissa, palveluissa ja infrastruktuureissa sekä osoittaa strategiset heikkoudet ja riippuvuudet digitaalisissa jakelukanavissa.

Monikansallisilla hankkeilla pyritään myös levittämään laajasti julkisen edun ja yksityisen sektorin parhaita digitaalisia käytänteitä sekä panostamaan kestäväan digitaaliseen kehitykseen.

Ehdotuksen mukaan perustuen jäsenmaiden kansallisiin strategisiin tiekarttoihin sisältyviin monikansallisiin hankkeisiin komission julkaisee vuosittaisen digitalisaation tilaa kuvaavan kertomuksen yhteydessä periaatteet ja prioriteetit monikansallisten hankkeiden toteuttamiseksi sekä myös tiedot jo valittujen monikansallisten hankkeiden etenemisestä. Monikansalliset hankkeet voidaan toteuttaa jo olemassa olevien instrumenttien (esim. yhteisyritys, virasto tai tutkimuskonsortio) kautta, jolloin ko. instrumentteihin liittyvät säännöt pätevät.

Eurooppalaiset digitaali-infrastruktuurikonsortiot (EDIC)

Päätösehdotuksessa mahdollistetaan hankkeiden perustaminen aloille, joille ei nykyisten ohjelmien tai rahoitusinstrumenttien puitteissa synny hankkeita. Näitä hallinnoimaan komission ehdottaa perustettavaksi eurooppalaisia digitaali-infrastruktuurikonsortioita (EDIC).

Jäsenvaltion tulee saada EDIC:n perustamiselle komission hyväksyntä. EDIC:n perustamiseksi jäsenvaltion on toimitettava komissiolle hakemus, jonka liitteinä ovat tieteellinen ja tekninen kuvaus perustettavasta konsortioista ja ehdotus perussäännöistä. Jäsenvaltion on vakuutettava, että se tunnustaa EDIC:n kansainväliseksi toimielimeksi tai järjestöksi, joka on täten vapautettu arvonlisäverosta ja valmisteverosta, eivätkä sen hankintamenettelyt kuulu julkisista hankinnoista annetun direktiivin sopimusalaan. Jäsenvaltioiden tulee toteuttaa kaikki mahdolliset toimet, joilla EDIC:lle voidaan myöntää laajin mahdollinen vapautus myös muista veroista.

Komissio arvioi hakemuksen käyttäen tarvittaessa riippumattomia asiantuntijoita ja tekee päätöksen konsortion perustamisesta tai hylkää hakemuksen, jos se katsoo, että asetuksessa säädetyt vaatimukset eivät täyty. Komissiota avustaa tarkastuskomitea.

EDIC:n perussäännöissä on listattava jäsenet, tarkkailijat ja käytänteet jäsenten muuttamiseksi. Perussääntöjen tulee sisältää kuvaus monikansallisesta hankkeesta, jota hallinnoimaan konsortio on perustettu, sekä osallistuvien jäsenvaltioiden tehtävistä ja hankkeen aiottu aikataulu. Perussääntöjen tulee lisäksi sisältää konsortion sijaintipaikka, jäsenten oikeudet ja velvollisuudet ml. velvollisuus osallistua rahoitukseen, äänestysäännöt sekä infrastruktuurin, henkisen omaisuuden ja muiden omaisuuserien omistusta koskevat säännöt soveltuvin osin.

EDIC:n ylimpänä toimielimenä on jäsenkokous, joka mm. hyväksyy budjetin, sekä toimeenpanevana toimielimenä toimitusjohtaja, jonka jäsenkokous nimittää.

EDIC on oikeushenkilö, ja sillä on laaja oikeustoimikelpoisuus. EDIC:iin sovelletaan ensisijaisesti EU:n lainsäädäntöä ja toissijaisesti kotipaikkavaltion lainsäädäntöä sekä, jos sillä on toimipaikkoja useammassa valtiossa, asianomaisen toimipaikan sijaintivaltion lainsäädäntöä.

EDIC vastaa veloistaan. Jäsenten korvausvastuu rajoittuu niiden omaan rahoitusosuuteen, ellei perussäännöissä toisin määrätä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 173 artiklan 3 kohta. Sen mukaan unioni myötävaikuttaa SEUT 173 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen perussopimusten muiden artiklojen nojalla harjoittamallaan politiikalla ja toiminnalla. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan päättää erityistoimenpiteistä, joiden tarkoituksena on tukea jäsenvaltioissa 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi toteutettuja toimia, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

SEUT 288 artiklan 4 kohdan mukaisesti päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä. Ehdotuksen mukainen ohjelma ”polku digitaaliselle vuosikymmenelle” on suunnattu pääasiassa jäsenvaltioille ja sillä tehdään sitovaksi seuranta - ja yhteistyömekanismi, johon komissio ja jäsenvaltiot osallistuvat päätöksessä vahvistettujen EU:n ohjeellisten tavoitteiden tukemiseksi ja saavuttamiseksi.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Vastuuvaliokunta: teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunta

Kansallinen valmistelu

EU-19 viestintä-, EU-8 kilpailukyky- ja EU-30 koulutusjaostojen kirjallinen menettely
13.-15.10.2021

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 25.-26.10.2021

Eduskuntakäsittely

E 24/2020 vp: Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta: 2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten

E48/2021 vp: Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Euroopan digitaalisesta tulevaisuudesta

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurikonsortioiden (ERIC) perustamiseen liittyen tulee ERICistä oikeushenkilö silloin, kun komission ao. ERICin perustamista koskeva päätös tulee voimaan. EU-lainsäädännön perusteella muita unionin tai kansallisia säädöksiä ei tarvita. Suomessa on päädytty ERIC-asetuksen nojalla kuitenkin lisäksi siihen, että Suomen toimiessa ERICin isäntämaana säädetään erillisellä lailla ao. ERICin oikeushenkilöasemasta ja verovapaudesta Suomessa.

Vastaavasti digitaali-infrastruktuurikonsortioiden mahdollisen perustamisen yhteydessä, tulee arvioida pitäisikö niidenkin perustamisesta säätää erikseen lailla, johtuen mm. ko. konsortioiden oikeushenkilöstästä sekä verovapaudesta, mikäli Suomi toimii ao. ERICin isäntämaana.

Ei vaikutuksia Ahvenanmaan asemaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ohjelman toteuttamiseksi vaadittavia taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida.

Vaikutukset riippuvat paljolti siitä, mitä toimenpiteitä Suomi tulee sisällyttämään omaan

kansalliseen strategiseen etenemissuunnitelmaansa. Suomen osalta ohjelman tavoitteiden saavuttaminen liittyy myös kansallisessa elpymissuunnitelmassa mainittuihin digitalisaatioimiin. Niihin on varattu 217 miljoonaa euroa.

Suomen kansallinen etenemissuunnitelma laaditaan virkatyönä sidosryhmät osallistaen digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon ministerityöryhmän ohjauksessa ministerityöryhmän sihteeristön ja digitoimiston toimesta.
Ei taloudellisia vaikutuksia

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi vuoteen 2030 ulottuvan ”Polku digitaaliseen vuosikymmenelle” –ohjelman perustamisesta, (COM) 2021 574 final
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0574&qid=1634810299634>

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Viestintäneuvos Kristiina Pietikäinen, valtioneuvoston kanslia
(kristiina.pietikainen@vnk.fi), 0295 342 202
Neuvotteleva virkamies Juhani Korhonen, valtiovarainministeriö
(juhani.korhonen@vm.fi), 0295 530 234
Opetusneuvos Jonna Korhonen, Opetus- ja kulttuuriministeriö (jonna.korhonen@gov.fi),
050 477 9667
Yksikön johtaja Maria Rautavirta, liikenne- ja viestintäministeriö
(maria.rautavirta@gov.fi), 0295 342 564

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	digitalisaatio, innovaatiot, julkiset palvelut, koulutus, tietojärjestelmät, tietoliikenne, tietoturva, tietoyhteiskunta, datatalous
Hoitaa	LVM, OKM, TEM, VM
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OM, PLM, RUOKA, SM, STM, TULLI, UM, VNK, VTV, YM
